

Podmioty Ekonomii Społecznej w otoczeniu instytucjonalnym

Ekspertyza

Białystok 2017

SPIS TREŚCI

Słowniczek	3
Wstęp.....	4
Cel ekspertyzy	4
Porządek opisu.....	4
Zakres opisu.....	4
Odniesienie do dokumentów	7
Rozdział 1. Poziom krajowy	8
Rozdział 2. Poziom regionalny (wojewódzki)	11
Rozdział 3. Poziom subregionalny	17
Rozdział 4. Poziom gminny i powiatowy	21
Podsumowanie	27

Słowniczek – wykaz ważniejszych skrótów używanych w dokumencie

CIS – centrum integracji społecznej

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

ES – ekonomia społeczna

FIO – fundusz inicjatyw obywatelskich

KIS – klub integracji społecznej

KPRES – Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

LGD - lokalna grupa działania

MSP – małe i średnie przedsiębiorstwa

NGO – organizacje pozarządowe

OPS/GOPS/MGOPS – gminny/ miejsko-gminny/ ośrodek pomocy społecznej

OWES – ośrodek wsparcia ekonomii społecznej

PCPR – powiatowe centrum pomocy rodzinie

PES – podmioty ekonomii społecznej

PS – przedsiębiorstwa społeczne

PUP – powiatowy urząd pracy

PZP – prawo zamówień publicznych

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

SPS – spółdzielnia socjalna

SPSW – Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2020

SRPS – Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

TISE – Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych

UZP – Urząd Zamówień Publicznych

WTZ – warsztat terapii zajęciowej

WPRES – Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim
na lata 2013-2020

WUP – Wojewódzki Urząd Pracy

ZAZ – zakład aktywności zawodowej

JST – jednostka samorządu terytorialnego

Wstęp

Cel ekspertyzy

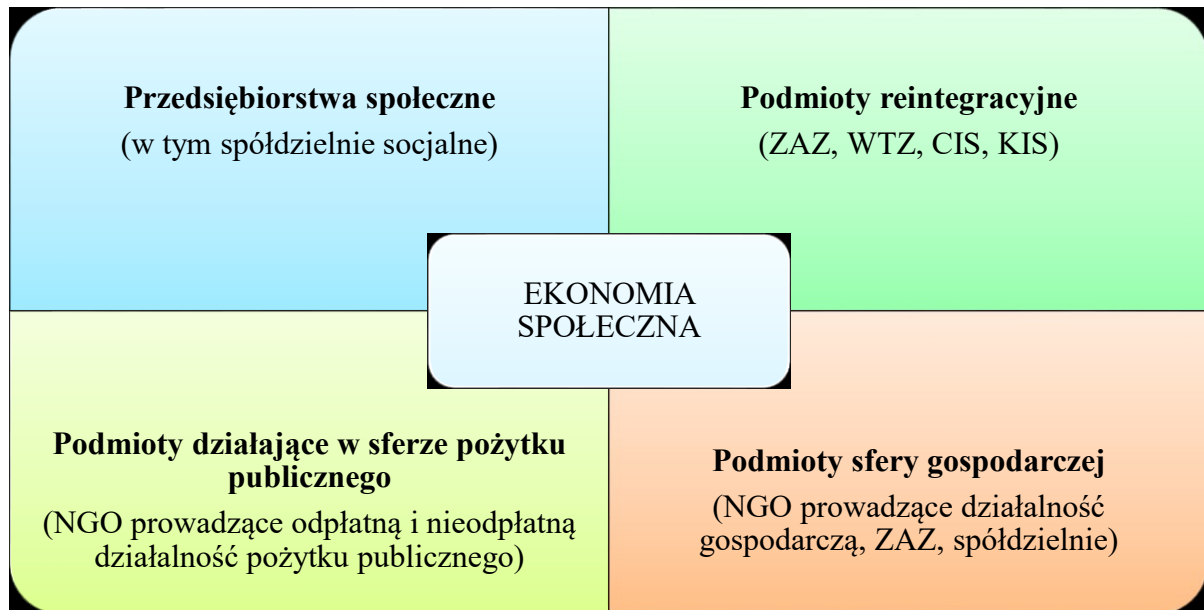
Celem ekspertyzy jest przedstawienie roli i zadań poszczególnych instytucji i organizacji wspierających PES zarówno przez pryzmat przypisanych im (w świetle obowiązujących przepisów i dokumentów strategicznych) zadań, jak i przez pryzmat faktycznych możliwości i występujących w całej Polsce dobrych praktyk. Ten drugi wymiar jest bardzo istotny – okazało się bowiem, że potencjał poszczególnych instytucji w zakresie wsparcia podmiotów ekonomii społecznej jest często znacznie większy i szerszy, niż wynikałoby to z katalogu przypisanych im działań.

Porządek opisu

W ekspertyzie opisano role poszczególnych instytucji publicznych, w tym samorządowych, od krajowych po gminne. Funkcje OWES, instytucji powołanych dla powoływania i wsparcia podmiotów ekonomii społecznej, potraktowano szczególnie. Zostały opisane pomiędzy szczeblem wojewódzkim a powiatowym/gminnym, bo w całej Polsce mają charakter subregionalny. Taki jest też porządek opisu: instytucje krajowe, regionalne, subregionalne, powiatowe i gminne.

Zakres opisu

Zakres opisu ze względu na charakter wsparcia obejmuje zarówno instytucjonalne wsparcie bezpośrednie (instytucja wspiera PES bezpośrednio swoimi zasobami, np. zlecając zadania, szkoląc, zakładając podmioty etc.), jak i instytucjonalne wsparcie pośrednie (instytucja wspiera PES pośrednio, np. profesjonalizując podmioty wsparcia bezpośredniego). Jeśli chodzi o spektrum wspieranych PES, trzeba było na potrzeby niniejszego opracowania dokonać zawężenia. Przy najszerszej bowiem definicji PES niniejsza ekspertyza rozrosłaby się do bardzo obszernego i całkowicie dysfunkcjonalnego opracowania. Za KPRES przyjmujemy, że PES tworzą cztery typy podmiotów:

Rys. 1. Podmioty ekonomii społecznej w Polsce
Źródło: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

W poszczególnych kategoriach mieszczą się, według KPRES i zredagowanych na jego podstawie Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020:

- a) przedsiębiorstwa społeczne, w tym spółdzielnia socjalna, o której mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. poz. 651, z późn. zm.);
- b) podmioty reintegracyjne, realizujące usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym:
  - CIS i KIS;
  - ZAZ i WTZ, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- c) organizacje pozarządowe lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 239, z późn. zm.);
- d) podmioty sfery gospodarczej utworzone w związku z realizacją celu społecznego bądź dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej.

Grupę tę można podzielić na następujące podgrupy:

- organizacje pozarządowe, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych;
- spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie tj. spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych, działające w oparciu o ustawę z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2016 r. poz. 21, z późn. zm.);
- spółki non-profit, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, o ile udział sektora publicznego w spółce wynosi nie więcej niż 50%¹.

W niniejszym opracowaniu, mówiąc o wsparciu instytucjonalnym udzielanym PES, uwzględniono przede wszystkim te podmioty, które najczęściej spełniają definicję przedsiębiorstwa społecznego (spółdzielnie socjalne, spółki non profit, fundacje i stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą i zatrudniające osoby z wykluczenia), ponadto również te, które są najbliższe jej spełnienia: NGO prowadzące działalność statutową odpłatną. Z podmiotów reintegracyjnych omówiono przede wszystkim ZAZ – ze względu na zatrudnianie osób niepełnosprawnych i prowadzenie działalności usługowo-wytwórczej – oraz CIS (prowadzące działalność na wolnym rynku i w pewnym stopniu zapewniające wynagrodzenie uczestnikom w postaci świadczenia integracyjnego). W mniejszym stopniu uwzględniono pozostałe podmioty, przede wszystkim typowo reintegracyjne, jak WTZ czy KIS. Pominięto podmioty „starej ekonomii społecznej”, jak spółdzielnie pracy czy spółdzielnie inwalidów – w zasadzie nie korzystają one ze wsparcia dedykowanego dla PES.

Jeśli z danego typu wsparcia może skorzystać większość lub wszystkie typy PES, w niniejszej ekspertyzie nie zaznacza się, dla jakiego typu PES dane wsparcie jest skierowane. W wypadku wsparcia przeznaczonego dla jednego typu PES lub niewielkiej grupy PES jest to za każdym razem zaznaczane.

---

¹ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.

Odniesienie do dokumentów

Rola poszczególnych podmiotów i instytucji (przede wszystkim publicznych) we wspieraniu PES jest określona w wielu dokumentach strategicznych. Kontekst dla niniejszego opracowania stanowiły dokumenty:

- **krajowe:**

- ✓ *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej,*
- ✓ *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030,*
- ✓ *Strategia Rozwoju Kraju 2020,*
- ✓ *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,*
- ✓ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020,*
- ✓ *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*

- **regionalne:**

- ✓ *Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim na lata 2013-2020,*
- ✓ *Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2020,*
- ✓ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.*

Dokumenty stanowiące kontekst dodatkowy:

- ✓ *Program Współpracy Województwa Podlaskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na rok 2016*
- ✓ *Raport końcowy z realizacji badania pn. „Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie województwa podlaskiego”*
- ✓ *Raport końcowy z realizacji badania pn. „Kondycja sektora ekonomii społecznej w województwie podlaskim”*

Rozdział 1. Poziom krajowy

Ministerstwem właściwym obejmującym zakresem swoich obowiązków ekonomię społeczną jest Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS).

Nad ekonomią społeczną czuwa Departament Ekonomii Społecznej i Pożytku Publicznego. Generalnie wspiera on PES pośrednio, bo jego nadrzędną rolą jest „tworzenie warunków rozwoju ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorczości społecznej oraz spółdzielni socjalnych, opracowanie i monitorowanie programu współpracy Ministerstwa z organizacjami pozarządowymi. Ponadto Departament Ekonomii Społecznej i Pożytku Publicznego odpowiada także za kwestie związane z wspieraniem organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego oraz rozwijanie wolontariatu”².

Departament kształtuje politykę publiczną w zakresie ES i czuwa nad realizacją KPRES. W szczególności prowadzi proces akredytacji OWES. Współpracuje tu z Komitetem Akredytacyjnym.

Uzyskanie AKCES jest warunkiem możliwości prowadzenia OWES korzystającego ze środków EFS. W ten sposób Departament i Komitet Akredytacyjny wpływają na jakość wsparcia PES (Więcej zob. Rozdział 3).

Ponadto zadaniem Departamentu jest sieciowanie OWES. Zadania to dopiero się rozpoczęło, czego wyrazem było zorganizowanie pierwszego spotkania sieciującego w związku z realizacją projektu partnerskiego „Forum aktywności Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej”, które odbyło się 28-29 czerwca br.

Departament angażuje się także w realizację i promocję ogólnopolskich projektów służących wzmocnieniu podmiotów ekonomii społecznej. Przykładem może być projekt „Społecznie przede wszystkim! Usługi społeczne w rękach podmiotów ekonomii społecznej – efektywne mechanizmy zlecania na bazie doświadczeń zagranicznych jednostek samorządu terytorialnego” realizowany przez Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych w ramach Działania 4.3 POWER w latach 2016-2018. Głównym celem projektu jest zwiększenie liczby usług publicznych świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej poprzez wypracowanie i wdrożenie nowych rozwiązań w zakresie realizacji polityk publicznych.

---

² Źródło: <http://www.pozytek.gov.pl/O,Departamencie,Ekononii,Społecznej,i,Pożytku,Publicznego,450.html>, dostęp z dnia: 4.07.2017.

Jak widać, przez Departament Ministerstwo udziela PES wsparcia pośredniego. Bezpośrednio oddziałuje poprzez nabór i finansowanie projektów w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich (FIO), czyli wieloletniego rządowego programu dotacyjnego, adresowanego do sektora organizacji pozarządowych. Program ma na celu pobudzanie i wspieranie rozwoju inicjatyw obywatelskich z udziałem sektora organizacji pozarządowych i działa komplementarnie do pozostałych rozwiązań i praktyk w tym zakresie. W założeniu FIO ma stanowić instrument finansowy, który wspiera proces budowy społeczeństwa obywatelskiego.

Należy koniecznie zwrócić uwagę, że wśród podmiotów ubiegających się o środki z FIO są PES, w tym organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 Ustawy o Działalności Pożytku Publicznego i o Wolontariacie, m.in. stowarzyszenia, związki stowarzyszeń, fundacje, spółdzielnie socjalne.

PES, co bardzo ważne, mogą się ubiegać o środki bezpośrednio przeznaczone na rozwój samych PES i przedsiębiorczości społecznej (w *Prioryecie 2. Aktywne społeczeństwo* punkt 6. to *Rozwój przedsiębiorczości społecznej*, a także cały *Priorytet 4: Silne organizacje pozarządowe*). Przyjęte kierunki działania mają na celu zwiększanie kompetencji organizacji obywatelskich oraz wspieranie działań o charakterze systemowym.

Ogólnopolski charakter ma również wsparcie PES w postaci preferencyjnych pożyczek. To pozwala, wraz z dotacją z OWES lub PUP (patrz dalej), na tworzenie i rozwijanie przedsiębiorstw społecznych o dużym potencjale. Podlaskie przedsiębiorstwa społeczne mogą składać wnioski o udzielenie preferencyjnej pożyczki na finansowanie ich działalności (w tym na tworzenie nowych miejsc pracy) do Towarzystwa Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych (TISE), które podpisało z Bankiem Gospodarstwa Krajowego (BGK) umowę dotyczącą prowadzenia preferencyjnego funduszu pożyczkowego dla przedsiębiorstw społecznych. TISE będzie ich udzielało w 12 województwach, w tym podlaskim.

Środki przeznaczone na pożyczki pochodzą z unijnego Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) i wynoszą 28,7 mln. zł. Do czerwca 2018 roku TISE udzieli co najmniej 446 pożyczek, a korzystający ze środków przedsiębiorcy społeczni stworzą 270 miejsc pracy.

Pożyczki są udzielane zarówno społecznym start-up'om („Pożyczka na start”- do 100 tys. zł, do 5 lat, oprocentowanie od 0,88% w skali roku) jak i przedsiębiorstwom społecznym działającym na rynku dłużej niż rok („Pożyczka na rozwój”- do 500 tys. zł, do 7 lat, oprocentowanie od 1,75% w skali roku). Przedsięwzięcia sfinansowane w ramach pożyczki

muszą generować korzyści społeczne. Poziom zabezpieczeń i oprocentowania pożyczek dla PES jest znacznie niższy niż w ogólnodostępnych instrumentach finansowych.

Szczegóły oferty TISE dla województwa podlaskiego znajdują się na osobnej zakładce internetowej Towarzystwa³.

Na szczeblu ogólnopolskim wsparcie PES ma charakter przede wszystkim pośredni, ale bardzo istotny. Od jakości pracy Departamentu Ekonomii Społecznej i Pożytku Publicznego Zależy wdrażanie KPRES, a także możliwość świadczenia usług przez OWES i ich jakość. Bezpośrednie wsparcie z poziomu krajowego otrzymują te PES, które skutecznie aplikują w ramach PO FIO. Co ważne, co roku zawiera on priorytety, pozwalające realizować projekty wprost związane z ekonomią społeczną, przedsiębiorczością społeczną i wzmocnieniem potencjału samych PES, zwłaszcza organizacji pozarządowych. Bardzo niewiele spółdzielni socjalnych aplikuje o środki w ramach FIO, tymczasem spółdzielnie są wprost wymienione w gronie beneficjentów programu. FIO jest też bardzo dobrym sposobem na zdobycie projektowego doświadczenia. Wciąż za mało PES aplikuje o środki w mechanizmach zwrotnych. Tym bardziej należy podkreślić inicjatywy wspólnego informowania PES o wszystkich dostępnych finansowych formach wsparcia.

---

³ Zob. <https://tise.pl/target/ngopes/woj-podlaskie/>.

Rozdział 2. Poziom regionalny (wojewódzki)

Na poziomie regionalnym najważniejszą instytucją wpływającą na ekonomię społeczną i jej rozwój są samorządy województwa działające w tym wypadku przez Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej i działające przy nich rady/komitety ekonomii społecznej.

Podstawowy zakres obowiązków tych instytucji reguluje KPRES, który zakładał:

- „stworzenie Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej, koordynujących działania województw w zakresie ekonomii społecznej, złożonych z przedstawicieli samorządu województwa i samorządów lokalnych, a także przedstawicieli sektora ekonomii społecznej, nauki oraz biznesu;
- wyznaczenie w województwie jednostki odpowiedzialnej za koordynację działań związanych z ekonomią społeczną – Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej. Jednostka ta będzie koordynować działania władzy publicznej w zakresie realizacji regionalnego programu oraz merytorycznie określać kierunki, preferencje i procedury wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych”.

Zapisy te wzbudziły wiele kontrowersji w całym kraju. Różny był też stopień gotowości ROPS do podjęcia przypisanych im działań. Z jednej strony wprost zaznaczono koordynacyjną rolę Komitetów, z drugiej powiedziano, że jednostką odpowiedzialną za koordynację jest ROPS – jednak w zakresie działań władzy publicznej i realizacji planu. W praktyce Komitety zgodnie z KPRES (przypis 60: „Regionalny Komitet Ekonomii Społecznej powoływany będzie uchwałą Zarządu województwa. Finansowany będzie w ramach budżetu ROPS lub z innych źródeł określonych przez samorząd wojewódzki”) działać mogą wyłącznie dzięki wsparciu samorządu. To ROPS-y zwołują posiedzenia Komitetu, są siłą napędową prac – członkowie Komitetów pracują społecznie. *De facto* praktyka pokazała, że ROPS koordynuje, zaś Komitet jest co najwyżej ciałem doradczym, rekomendującym określone działania.

Niebudząca sporu jest sprawa odpowiedzialności ROPS za:

- monitoring i ewaluację

„Za monitorowanie rozwoju przedsiębiorczości społecznej na poziomie regionu odpowiadać będzie samorząd województwa poprzez ROPS. Będzie on odpowiadał za zbieranie na poziomie regionalnym według standardów określonych przez KSES – zarówno w zakresie

monitorowania polityki, planów działania (minimalne założenia), jak i monitorowania oraz ewaluowania działalności podmiotów realizujących usługi na rzecz ekonomii społecznej. Samorząd województwa (ROPS) będzie również odpowiedzialny za jakość i agregację danych dostarczanych przez gminy i powiaty oraz zewnętrzną ewaluację podmiotów realizujących usługi na rzecz ekonomii społecznej. Ewaluacja ta w szczególności powinna być ukierunkowana na efektywność i jakość procesu wsparcia” (KPRES).

- aktualizację planów rozwoju ekonomii społecznej

„Odpowiedzialne za przygotowanie i wdrażanie programów, w imieniu samorządów województw, będą Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej”.

Wieloletnie plany działań na rzecz ekonomii społecznej były uchwalane w województwach pomiędzy latami 2011 a 2014. Warto podkreślić, że województwo podlaskie było jednym z pierwszych – uchwałą z dnia 21 grudnia 2012 roku przyjęto „Wieloletni plan rozwoju ekonomii społecznej w województwie podlaskim na lata 2013-2020”.

W praktyce samorząd województwa realizuje – poprzez ROPS – swoje zadania w zakresie ekonomii społecznej w ramach projektów EFS. W województwie podlaskim jest to rozpoczęty 1 kwietnia 2016 roku projekt pozakonkursowy pn. „Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014–2020, Oś Priorytetowa VII Poprawa Spójności Społecznej, Działanie 7.3 Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego.

Głównym celem projektu ROPS jest rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie podlaskim. Zakłada on bezpośrednie i pośrednie wsparcie PES. W tym wypadku bardzo trudno je rozdzielić, co pokazuje fakt, że w ramach projektu pozakonkursowego ROPS dotyczącego koordynowania i monitorowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie realizowane są następujące zadania:

1. Tworzenie regionalnych sieci współpracy sektora ekonomii społecznej – sieciowanie PES i OWES.
2. Wspieranie samorządów lokalnych, podmiotów ekonomii społecznej i innych instytucji w tym nauki, biznesu itp. w obszarze ekonomii społecznej.
3. Upowszechnienie wiedzy i dobrych praktyk obszaru ekonomii społecznej – zwiększenie widoczności ekonomii społecznej w regionie.
4. Koordynacja regionalnego wieloletniego programu rozwoju ekonomii społecznej.

Elementy wsparcia bezpośredniego są widoczne w zadaniu 1 i 2. Uszczegółowienie znajduje się w opisie kluczowych rezultatów realizacji projektu, tu wyraźnie widać obszary wymagające bezpośredniej pracy z PES:

- pobudzenie rozwoju sektora ekonomii społecznej w woj. podlaskim, w szczególności poprzez powstanie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych,
- wzrost znaczenia ekonomii społecznej w regionie, jako ważnego czynnika aktywizacji osób w trudnej sytuacji życiowej,
- stworzenie regionalnych sieci współpracy OWES i PES działających na terenie województwa podlaskiego, celem podniesienia ich kondycji, rozwoju i wzmocnienia PES jako partnera sektora samorządowego w realizacji usług społecznych,
- wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej poprzez wzrost kompetencji, wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej, w tym podmiotów o charakterze reintegracyjnym,
- wdrażanie rekomendacji wynikających z bieżącego monitorowania sytuacji sektora ekonomii społecznej w województwie,
- wprowadzenie do dokumentów strategicznych na poziomie gminy/ powiatu zapisów dotyczących ekonomii społecznej.

ROPS w Białymstoku wśród beneficjentów ostatecznych swojego projektu (podzielonych na 8 grup) na pierwszym miejscu wymienia przedsiębiorstwa społeczne, a na trzecim podmioty ekonomii społecznej i ich kadry zarządzające, pracowników oraz członków. Nasuwa się konieczność czytelnego rozdzielenia obszarów wsparcia proponowanych PES-om przez ROPS i przez OWES. Powstaje pytanie, czy role ROPS i OWES nie pokrywają się:

- w zakresie promocji PES – ROPS Targi Ekonomii Społecznej, których głównym celem jest promocja działalności podmiotów ekonomii społecznej z terenu województwa podlaskiego wśród mieszkańców regionu,
- w zakresie budowania współpracy jednostek samorządu terytorialnego (JST) z podmiotami ekonomii społecznej poprzez spotkania i wizyty studyjne, wymianę informacji, dobre praktyki oraz doradztwo,
- w zakresie tworzenia regionalnych sieci współpracy PES.

Te zadania: targi, budowanie rynku JST dla PES czy sieciowanie PES standardowo (w większości województw) przypisano do OWES. Wydaje się jednak, że zadania te mogą być realizowane przez ROPS bez kolizji z OWES, o ile będą miały charakter wojewódzki –

ponadsubregionalny. Analiza działań ROPS Białystok z ostatnich miesięcy pokazuje, że w istocie tak jest. I tak targi są realizowane pod hasłem Podlaskie Targi Ekonomii Społecznej, sieciowanie PES ma charakter branżowy i tematyczny, czego przykładem może być zawiązana ostatnio (19 czerwca 2017 roku) Podlaska Sieć Współpracy Podmiotów Ekonomii Społecznej Pracujących z Osobami Bezdomnymi.

Korzyści z działań sieciujących mogą być wielorakie:

1. Ekonomiczne

- wzajemne polecanie usług
- podzlecanie usług
- zawiązywanie konsorcjów ofertowych
- budowanie powiązanego ciągu technologicznego
- wspólne składanie zamówień i negocjacje warunków płatności

2. Inne: prawne, organizacyjne

- budowa wizerunku
- wypracowanie jednego rozwiązania problemu dla wszystkich
- wzajemne udostępnianie zasobów
- wczesne ostrzeganie o zagrożeniach
- wczesne informowanie o szansach (zamówienia do 30 000 euro etc.)
- wspólne przekonywanie opornych
- pisanie grantów i wniosków o dotacje
- wspólne wywiązywanie się z działalności społecznej

Dobrze prowadzona przez OWES animacja powoduje silne skupienie partnerów społecznych, publicznych i prywatnych na tworzeniu i rozwijaniu PES. Daje to PES liczne korzyści. Jednocześnie OWES może poprzez sieciowanie PES doprowadzić do sytuacji, w której czerpią one dalsze korzyści – w tym finansowe – z wzajemnej współpracy.

Do zadań ROPSu może też należeć promocja PES. Większość ROPS w Polsce realizuje to zadanie m.in. przez prowadzenie certyfikacji znakiem

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku cyklicznie zaprasza podmioty ekonomii społecznej z województwa podlaskiego do składania wniosków dotyczących certyfikacji znakiem jakości „Zakup ProSpołeczny”, organizuje gale z udziałem mediów i gości specjalnych. „Zakup prospołeczny” jest zarejestrowanym znakiem, który intuicyjnie informuje klienta/kontrahenta, że produkt jest wytworzony w organizacji, która należy do sektora ekonomii społecznej oraz jest wysokiej jakości. Przyznawany jest produktom, które cechują się szczególną dbałością o wysoką jakość towarów. Umieszczany jest w zależności od potrzeb podmiotu, w miejscach, które najbardziej odpowiadają podmiotowi np. na opakowaniach produktów, logo Znak w miejscu pracy, na stronie internetowej. Znak został opracowany przez Fundację im. Królowej Polski św. Jadwigi i przekazany instytucjom certyfikującym. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku jest jedyną instytucją certyfikującą w województwie podlaskim. Idea jest oddolną inicjatywą i zarówno uzyskanie możliwości certyfikowania, jak i używanie Znak przez podmioty są bezpłatne.

Wśród instytucji współtworzących sieć jest – obok ROPS – wiele instytucji o zasięgu działania regionalnym, co uzasadnia prowadzenie sieciowania przez ROPS. Co najważniejsze, sieć ma charakter otwarty, a uczestnictwo w niej jest oparte na zasadach dobrowolności i woli współpracy. Branżową i wojewódzką siecią może być też zainicjowana przez ROPS sieć współpracy ZAZ i WTZ.

Ponadto zadaniem ROPS – realizowanym przez ROPS Białystok – jest dostarczanie PESom różnego typu informacji, które dotyczą PES niezależnie od subregionu, jak informacje o mechanizmach finansowania, w tym zwrotnego. Realizacja tego typu wsparcia na szczeblu wojewódzkim jest w pełni zasadna, pozwala dotrzeć z informacją do wszystkich PES w województwie. Zwraca uwagę fakt, że ROPS współorganizuje te spotkania z OWES i zaprasza prelegentów o najwyższych kwalifikacjach. Zrealizowanie tego typu spotkań na szczeblu subregionalnym byłoby znacznie utrudnione – ważna jest jednak współpraca ROPS

i OWES w zakresie zapewnienia frekwencji. Z kolei wdrożenie rozwiązań z tego typu spotkań powinno być już domeną OWES.

Rozdział 3. Poziom subregionalny

Opisanie roli i zadań OWES wobec PES jest zadaniem zarówno najprostszym, jak i najtrudniejszym. Najprostszym, bo prowadzenie OWES finansowanego ze środków publicznych wymaga uzyskania akredytacji AKCES, ta zaś wymusza na OWES świadczenie określonego minimum usług, określonego w standardach OWES, wypracowanych przez Komitet Akredytacyjny działający społecznie przy MRPIPS (Standardy OWES określa Załącznik do Uchwały Komitetu Akredytacyjnego nr 3 z dnia 22 września 2014⁴). W województwach zostały temu też podporządkowane dokumenty konkursowe instytucji dystrybuujących środki na działalność OWES. Te dwa fakty wywołały znaczącą standaryzację roli i zadań OWES. Z drugiej jednak strony opisanie roli OWES jest trudne, bo ich praktyka działania wygląda bardzo różnie w całej Polsce, od realizowania niezbędnego minimum po bardzo rozbudowaną sieć instrumentów wsparcia. Jednoznaczne określenie roli i zadań OWES zawsze dzieje się w praktyce danego województwa także dlatego, że autorzy standardów pozostawili swobodę w wyznaczeniu granicy między zadaniami OWES i ROPS: „OWES w swoich działaniach ściśle i w sposób trwały współpracuje z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej jako koordynatorem wsparcia ekonomii społecznej w województwie, ustalając plany i zasady współpracy, w tym realizację wspólnych przedsięwzięć oraz linie demarkacyjne pomiędzy działaniami”⁵.

Przykład: W województwie wielkopolskim zrezygnowano z przeprowadzania ogólnowojevodzkich targów ekonomii społecznej – ROPS stał się współorganizatorem wszystkich imprez gminnych, powiatowych czy subregionalnych organizowanych lub inicjowanych przez OWES. W innych województwach ROPS pozostał organizatorem corocznych targów ekonomii społecznej (takie rozwiązanie funkcjonuje w województwie podlaskim). W Wielkopolsce sieciowanie PES to zadanie OWES, na Podlasiu – ROPS.

Niezależnie od szczegółowych rozwiązań w zakresie podziału niektórych zadań pomiędzy OWES a ROPS, podstawowa rola OWES pozostaje niezmienna. Działa on w trzech obszarach:

- inkubacji, czyli wspierania osób chcących założyć PES lub PS
- animacji
- wsparcia istniejących PES.

---

⁴ W czasie redagowania niniejszej ekspertyzy trwały w Komitecie Akredytacyjnym prace nad aktualizacją standardów. Wiadomo już, że zasadnicze obszary wsparcia, które zobligowany jest spełniać akredytowany OWES, pozostaną niezmiennione.

⁵ Źródło: wersja robocza nowych zasad.

W ramach inkubacji OWES mogą zaproponować osobom i instytucjom, chcącym założyć przedsiębiorstwo społeczne, następujące wsparcie:

- ścieżkę szkoleniową;
- wizyty studyjne;
- kursy zawodowe;
- udzielenie dotacji na założenie/przystąpienie/zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym;
- wsparcie pomostowe finansowe;
- wsparcie pomostowe niefinansowe (mentoring, zindywidualizowane doradztwo).

UWAGA: nie rozwijamy tutaj szeroko tego zagadnienia, ponieważ wsparcie dla osób jest przedmiotem osobnej ekspertyzy zamówionej przez ROPS Białystok. Zwracamy jednak uwagę, że w skali kraju coraz częściej PES uczestniczą w inkubacji: na przykład fundacje, a nawet spółdzielnie socjalne zakładają ZAZ i inne podmioty reintegracyjne. Wówczas oczywiście OWES winien udzielić im wsparcia.

Animacja służy przede wszystkim pobudzeniu aktywności osób, grup i instytucji w przestrzeni publicznej oraz ożywieniu społeczności lokalnej poprzez inicjowanie różnego rodzaju aktywności, polegających na pracy z grupami w środowisku lokalnym, mających szczególnie na celu aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem. Tak rozumiana animacja służy PES tylko pośrednio. Jednak praktyka pokazuje, że w ramach animacji OWES-y przede wszystkim budują i rozwijają partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej z udziałem istniejących i powstających PES. Z tak zbudowanych partnerstw PES czerpie korzyści wielopłaszczyznowe, zaczyna bowiem funkcjonować w otoczeniu – optymalne partnerstwa mają charakter trójsektorowy (publiczno-społeczno-prywatny), więc PES zacieśnia relacje z JST (możliwość pozyskania zleceń w zakresie usług społecznych) i z biznesem (możliwość tutoringu i coachingu, zostania przez PES podwykonawcą etc.). Przede wszystkim jednak PES staje się elementem lokalnego systemu społeczno-gospodarczego. W bardzo wielu regionach Polski dochodzi do formalizacji partnerstw, a w nielicznych do stworzenia gminnych i/lub powiatowych strategii rozwoju ekonomii społecznej – co jest oczywiście niezwykle korzystne dla PES, bo daje im wieloletnią stabilizację. Oczywiście kapitalną rolę przy powstaniu i partnerstwach, i strategii odrywają OWESy.

W wielu regionach OWES w ramach animacji inicjuje spotkania sieciujące dla PES z danych subregionów (co nie przeszkadza ich sieciowaniu np. branżowemu czy

podmiotowemu prowadzonemu przez ROPS). W województwie podlaskim sieciowanie jest zadaniem ROPS.

W ramach wsparcia istniejących PES OWES może zaproponować całe spektrum usług, na przykład:

- staże dla osób z niepełnosprawnością (ON);
- szkolenia dla PES reintegracyjnych;
- szkolenia dla PES prowadzących działalność gospodarczą;
- usługi księgowe dla przedsiębiorstw społecznych (PS);

Bardzo ważną formą wsparcia PES jest doradztwo. Może to być na przykład:

- doradztwo prawnika;
- doradztwo specjalisty ds. marketingowych wraz z pakietem narzędzi marketingowych;
- doradztwo w zakresie zamówień publicznych dla PES prowadzących działalność gospodarczą oraz dla osób fizycznych i PES nieprowadzących działalności gospodarczej;
- doradztwo specjalistyczne dla PES prowadzących działalność gospodarczą oraz dla osób fizycznych i PES nieprowadzących działalności gospodarczej;
- poradnictwo specjalistyczne wg zdiagnozowanych potrzeb odbiorców (np. psycholog, asystent ON).

Szkolenia dla PES mogą mieć bardzo zróżnicowaną tematykę. Wynika ona z zapotrzebowania PES, ale także z wiedzy OWES na temat zagadnień niezbędnych dla PES.

Przykładowy zakres szkoleń obejmuje:

- księgowość i rachunkowość;
- źródła i metody pozyskiwania środków na działania organizacji;
- sprawozdawczość merytoryczna i finansowa;
- zarządzanie fundacjami, stowarzyszeniami (menedżer ekonomii społecznej);
- zarządzanie projektem, organizacją, rozwój przedsiębiorczości;
- zakładanie i prowadzenie działalności w sferze ekonomii społecznej;
- marketing w podmiotach ekonomii społecznej.

Akredytowane OWES udzielają PES dotacji. Sposób ich udzielenia, zabezpieczenia, rozliczenia regulują regulaminy udzielania dotacji. W województwie podlaskim wyróżnia się trzy typy przedsięwzięć, na które przyznawane jest dotacja:

- a. tworzenie nowych miejsc pracy w nowych przedsiębiorstwach społecznych;
- b. tworzenie nowych miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych,

- c. tworzenie nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej, wyłącznie pod warunkiem przekształcenia tych podmiotów w przedsiębiorstwa społeczne.

Przewidziano również wsparcie pomostowe:

- podstawowe wsparcie pomostowe w formie finansowej przyznawane jest w formie comiesięcznej dotacji na utworzone miejsce pracy. Jest świadczone przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy od dnia przyznania dotacji lub utworzenia stanowiska pracy.
- przedłużone wsparcie pomostowe w formie finansowej przyznawane jest w formie comiesięcznej dotacji na utworzone miejsce pracy przez okres kolejnych 6 miesięcy.

Ważne jest, aby w okresie wsparcia pomostowego, a zwłaszcza w okresie wsparcia pomostowego przedłużonego w sposób szczególny OWES wspierał dotowany PES usługami towarzyszącymi (szkolenia, doradztwo, podnoszenie kwalifikacji zawodowych i innych zindywidualizowanych usług, jak pomoc w przygotowaniu ofert czy w negocjacjach z kontrahentem).

UWAGA: Większość OWES w Polsce świadczy znacznie więcej usług niż wynikające z zapisów realizowanych projektów: proporcje zatrudnieniowe (wskaźniki) nie pozwalają wszystkim objętym wsparciem osób i instytucji wykazywać w projektach, jednak ze względu na procedury akredytacyjne warto je odnotowywać. Według danych wpływających do Komitetu akredytacyjnego najsłabszą stroną wsparcia OWES jest wsparcie dla podmiotów reintegracyjnych.

Rozdział 4. Poziom gminny i powiatowy

Na poziomie powiatowym i gminnym instytucjonalne wsparcie dla PES jest udzielane zarówno przez samorządy, jak i ich jednostki organizacyjne: PCPR, PUP, OPS.

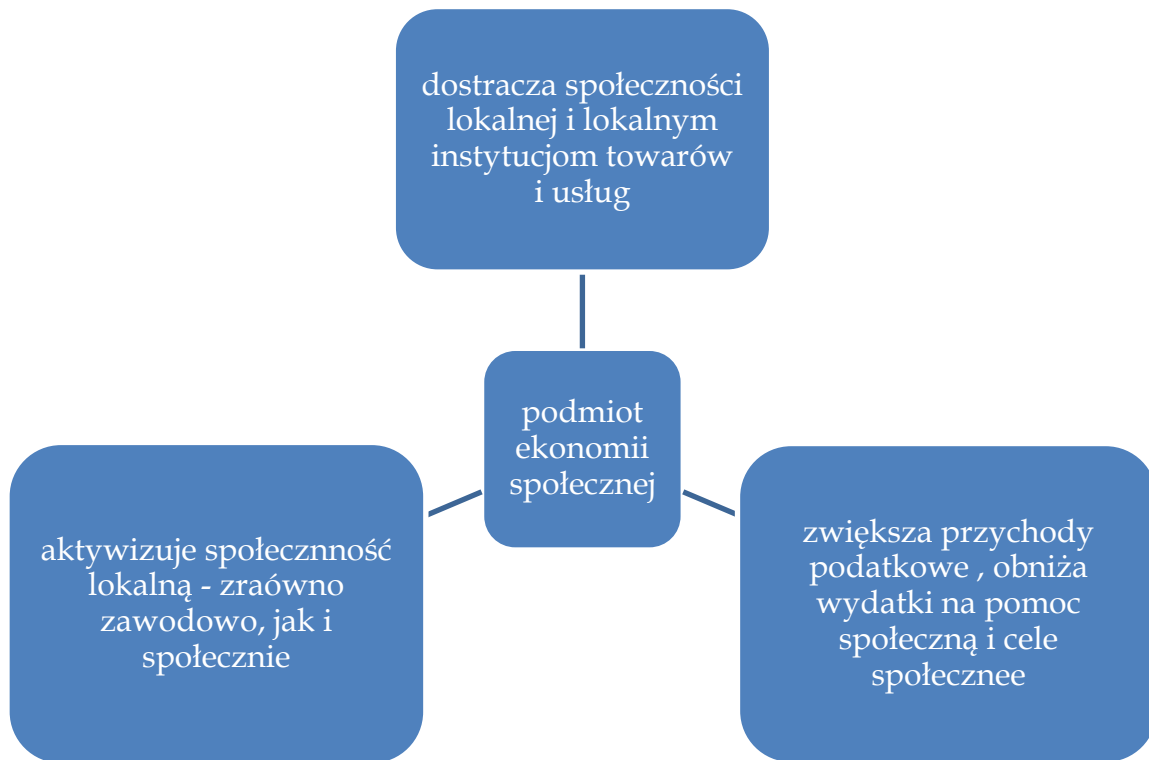
Najbardziej rozpowszechnioną i konieczną formą wsparcia jest realizacja obligatoryjnych dla samorządu planów współpracy z organizacjami pozarządowymi i strategii rozwiązywania problemów społecznych. Zapisy tych planów nie muszą jednak obejmować ekonomii społecznej. W praktyce i w skali kraju, i w skali województwa podlaskiego kwestia ta wygląda bardzo różnie – od kompletnego braku zapisów po istnienie osobnych strategii (gminnych i powiatowych) rozwoju ekonomii społecznej.

„W nielicznych gminach rozwój ekonomii społecznej stanowił odrębny spójny priorytet lub cel. Za pozytywną egzemplifikację może w tym wypadku posłużyć strategia [SRPS] gminy Białystok, w której do priorytetu „Rozwój ekonomii społecznej” przypisano takie kierunki działań, jak „Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej”. Niemniej, również w niektórych strategiach, w których nie podniesiono rozwoju ES na poziom priorytetu można było odnaleźć zapisy odnoszące się nie tylko do wykorzystania potencjału PES, ale również odnoszące się do zapewnienia wsparcia dla ES, poprzez różnego rodzaju szkolenia, działania informacyjne i promocyjne. W jednej z gmin (Drohiczyn) do SRPS wpisano „Stworzenie „mapy” zasobów obszaru ekonomii społecznej”), w innej (Jasionówka) – w ramach promocji ekonomii społecznej – zaplanowano wyjazd turystyczno-edukacyjny do spółdzielni socjalnej”⁶.

Tymczasem rozwój ekonomii społecznej na terenie gminy czy powiatu z wielu powodów jest korzystny dla samorządu terytorialnego i jego jednostek organizacyjnych.

---

⁶ Raport końcowy z realizacji badania pn. „Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie województwa podlaskiego”, s. 76.

*Rys 2. Funkcje PES z perspektywy lokalnej.
Źródło: opracowanie własne.*

Jednostki samorządu terytorialnego mogą wspierać PES w dwóch wymiarach:

A – finansowo

1. Bezzwrotna dotacja na rozpoczęcie działalności w spółdzielni socjalnej – dostępna w ramach środków z Funduszu Pracy. Jest to szczególnie ważne wsparcie.
2. Wsparcie zatrudnienia w spółdzielni socjalnej. Starosta na podstawie umowy ze spółdzielnią socjalną może sfinansować z Funduszu Pracy część wynagrodzenia (składki ZUS) zatrudnionych w spółdzielni osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
3. Dotacja w ramach wsparcia bądź powierzenia realizacji zadania publicznego z obszaru pożytku publicznego na mocy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Z tego wsparcia korzystać może organizacja pozarządowa, kościelna osoba prawna, spółdzielnia socjalna bądź spółka non-profit.
4. Zlecenie wykonania usługi bądź dostarczenia towaru w trybie ustawy Prawo zamówień publicznych, z możliwością wykorzystania klauzul społecznych lub usług społecznie odpowiedzialnych.

Po nowelizacji ustawy PZP został stworzony cały zakres możliwości zlecania zadań PES przez samorząd. Przede wszystkim większość zleceń nie przekracza 30 000 euro (w przeliczeniu: ok. 125 000 zł), a wówczas, zgodnie z PZP: „Art. 4 PZP Ustawy nie stosuje się do pkt 8: zamówień i konkursów, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 000 euro”. Wówczas ma zastosowanie Art. 44 ustawy o finansach publicznych Ust. 3., który mówi, że „Wydatki publiczne powinny być dokonywane: 1) w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad: a) uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, b) optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów [...]. W praktyce większość samorządów stosuje wówczas własny regulamin zamówień poniżej 30 000 Euro, w którym coraz częściej JST wpisują kryteria społeczne, np. „zlecenia będą kierowane w pierwszej kolejności do podmiotów ekonomii społecznej”.

Zamawiający mogą modyfikować wzór regulaminu, dostosowując jego treść do swoich potrzeb, w szczególności w zakresie wartości zamówienia, od której stosowany będzie regulamin, metod szacowania wartości zamówienia, kryteriów wyboru wykonawcy, wprowadzenia słowniczka pojęć czy przesłanek odstąpienia od stosowania regulaminu. Dokonując modyfikacji, należy jednak mieć na uwadze obowiązek przestrzegania przez zamawiających stosownych przepisów (w tym ustawy o finansach publicznych) oraz podstawowych zasad udzielania zamówień publicznych, tj. zasady uczciwej konkurencji, równego traktowania wykonawców i przejrzystości⁷.

Wzorcowy regulamin jest dostępny na stronie Urzędu Zamówień Publicznych:

---

⁷ Źródło: <https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/wzorcowe-dokumenty/wzorcowe-regulaminy>

Warto zwrócić uwagę, że we wzorcowym regulaminie Urząd Zamówień Publicznych proponuje zastosowanie kryteriów społecznych:

Kryteriami wyboru wykonawcy są cena albo cena i inne kryteria, gwarantujące uzyskanie najkorzystniejszej ekonomicznie i jakościowo oferty, w szczególności:

- jakość,
- funkcjonalność,
- parametry techniczne,
- aspekty środowiskowe,
- **aspekty społeczne,**
- aspekty innowacyjne,
- koszty eksploatacji,
- serwis,
- termin wykonania zamówienia,
- doświadczenie wykonawcy,
- poziom wiedzy specjalistycznej wykonawcy.

Zamówienia powyżej 30000 euro w większości można zlecić PES w trybie zamówień na usługi społeczne i inne szczególne usługi. W połowie roku 2016 nowelizacją ustawy Pzp wprowadzono do działu III ustawy Pzp rozdział 6 zawierający przepisy dotyczące zamówień na usługi społeczne i inne szczególne usługi. Specjalną procedurę udzielania tych zamówień ustawodawca przewidział w ww. przepisach, jeżeli wartość zamówienia jest równa lub przekracza wyrażoną w złotych równowartość kwoty:

750 000 euro – w przypadku zamówień innych niż zamówienia sektorowe lub zamówienia w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa;

1 000 000 euro – w przypadku zamówień sektorowych.

Wykaz usług społecznych jest bardzo szeroki, a procedura udzielania zamówień publicznych na usługi społeczne w oparciu o art. 138o ustawy Pzp tworzona jest przez samego zamawiającego, który zobowiązany jest jedynie do uwzględnienia norm zawartych w art. 138o ust. 2–4 znowelizowanej ustawy Pzp, a które to przepisy **nie przewidują konieczności stosowania przepisów ustawy Pzp dotyczących opisu przedmiotu zamówienia, kryteriów oceny ofert czy umów w sprawie zamówienia publicznego**. Zamawiający w tym zakresie nie jest związany rozwiązaniami ustawowymi, a od decyzji wyboru oferenta nie przysługuje odwołanie (środki ochrony prawnej)⁸.

5. Pożyczka, gwarancja lub poręczenie na realizację zadań w sferze pożytku publicznego, na zasadach określonych w odrębnych przepisach (Ustawy o finansach publicznych i Ustawy o samorządzie gminnym).

B – pozafinansowo

1. Udostępnienie przez samorząd lokalu, budynku lub działki pod działalność w formie najmu lub dzierżawy, w przypadku organizacji pożytku publicznego możliwa jest również bonifikata od ceny rynkowej, przy kupnie nieruchomości (na mocy ustawy o działalności pożytku publicznego).
2. Bezprzetargowe przekazanie nieruchomości osobom prawnym, które prowadzą działalność charytatywną, opiekuńczą, kulturalną, leczniczą, oświatową, naukową, badawczo-rozwojową, wychowawczą, sportową lub turystyczną, na cele niezwiązane z działalnością zarobkową, a także organizacjom pożytku publicznego na cel prowadzonej działalności pożytku publicznego (na mocy ustawy o gospodarce nieruchomościami).
3. Szkolenia i doradztwo, realizowane w ramach działań instytucji rynku pracy i pomocy społecznej, wykorzystujące narzędzia ekonomii społecznej, wspierające zakładanie przedsiębiorstw społecznych - komplementarne do usług OWES, np. po wyczerpaniu puli środków będących w gestii akredytowanego OWES w ramach projektu.

---

⁸ Więcej na ten temat: https://www.uzp.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0020/32627/Zamowienia-na-uslugi-spoeczne.pdf

4. Współpraca przy realizacji wspólnych przedsięwzięć, projektów partnerskich (zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju).
5. Wsparcie rzeczowe w postaci np. udostępnienia sali na spotkanie czy innych zasobów na potrzeby działań podmiotów ekonomii społecznej.

Wsparcie pozafinansowe przedsiębiorców społecznych jest o tyle ważne, że umożliwia profesjonalizację i w konsekwencji usamodzielnienie wspieranych podmiotów.

Zarówno pozafinansowe jak i finansowe wsparcie PES przez JST przynosi także korzyści niewymierne. Dlatego coraz więcej powiatów i gmin ze współpracy z PES czyni element wizerunku i podstawowy czynnik rozwoju. To forma współpracy, przekraczająca zawiązką standardowe zaangażowanie. W tego typu gminach/powiatach:

- są tworzone podmioty ekonomii społecznej z udziałem samorządu lub z samorządem jako jednostką organizacyjną – przede wszystkim KIS, CIS, ZAZ, a także spółdzielnie socjalne osób prawnych z udziałem samorządu,
- samorząd wchodzi lub nawet inicjuje powstanie partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej,
- są uchwalane strategie rozwoju gminy/powiatu w zakresie ekonomii społecznej lub ekonomia społeczna jest w szerokim zakresie uwzględniana w strategiach rozwiązywania problemów społecznych.

Podsumowanie

Podmioty ekonomii społecznej są wspierane przez instytucje krajowe, regionalne, subregionalne, powiatowe i gminne. W większości tych instytucji w skali kraju można zauważyć, że ich standardowa rola często jest przekraczana. Szczególne możliwości i elastyczność mają samorządy, które są zobowiązane do współpracy z PES w ograniczonym tylko zakresie. Tymczasem mogą i potrafią z ES uczynić swój znak firmowy i podstawowy sposób rozwiązywania problemów społecznych, co może i powinno znaleźć odzwierciedlenie w lokalnych dokumentach strategicznych (gminnych i powiatowych). Bardzo ważna jest tutaj jednak współpraca z działającymi na danym terenie OWESami, a przede wszystkim strategiczne, koordynacyjne działanie ROPS. O stabilności i rozwoju PES nie zadecydują w długofalowej perspektywie pojedyncze instytucje wspierające, nawet działające wielokierunkowo i wyposażone w środki finansowe na ten cel, jak akredytowane OWES. Kluczową rolę odegra partnerska współpraca między wszystkimi instytucjami mogącymi wspierać PES i społecznością lokalną. Należy przy tym pamiętać, że wszystkie te formy wsparcia winny mieć na celu dobro osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i stawiać sobie wyraźny cel, jakim jest maksymalna samodzielność tych podmiotów.

Warunki instytucjonalne rozwoju ekonomii społecznej w kraju i w województwie podlaskim należy ocenić jako dobre. PES otoczony jest instytucjami, które potencjalnie i realnie mogą mu udzielić wsparcia zarówno merytorycznego jak i finansowego. Ważny jest przepływ informacji między tymi instytucjami oraz sprawna koordynacja ekonomii społecznej w regionie, co jest zadaniem coraz sprawniej realizowanym przez ROPS.